

Teologian ja uskonnotutkimuksen uudet professorit

JOHANNA SALOVAARA & RITVA PALMÉN

Suomessa teologiaa opetetaan ja tutkitaan tällä hetkellä kolmessa eri yliopistossa, Helsingin yliopistossa, Itä-Suomen yliopistossa ja Åbo Akademiassa. Lisäksi uskontotiedettä opetetaan ja tutkitaan Helsingin yliopiston ja Turun yliopiston humanistisissa tiedekunnissa. Teologian ja uskontotieteen aloille on nimitetty tänä vuonna viisi uutta professoria. Tammikuussa 2022 Terhi Utrianen ja Titus Hjelm aloittivat Helsingin yliopiston uskontotieteen professoreina, Utrianen teologisessa ja Hjelm humanistisessa tiedekunnassa.¹ Elokuussa 2022 puolestaan työnsä aloittivat Katja Valaskivi uskonnon- ja mediatutkimuksen professorina Helsingin yliopistossa, Pekka Metso käytännöllisen teologian professorina Itä-Suomen yliopistossa ja Päivi Salmesvuori kirkkohistorian professorina Åbo Akademiassa.

Teologinen Aikakauskirja haastatteli kolmea syksyllä aloittanutta professoria heidän tutkimuksestaan ja työnkuvastaan sekä pyysi heitä kertomaan ajatuksistaan teologian ja uskonnotutkimuksen merkityksestä ja tulevaisuudennäkymistä. Haastatteluissa piirtyi kuva murroksessa olevasta tieteenalasta, joka joutuu arvioimaan omaa asemaansa suhteessa muuttuvaan tiedemaailmaan ja kirkastamaan teologian

ja uskonnotutkimuksen yhteiskunnallista arvoa entistä vahvemmin.

Jokaiselle professorille oli selvää, että tieteidenvälisyys on tulevaisuuden teologian elinehto. Kaikki toivoivat tulevaisuudelta uusia, omaa tutkimusalaansa rikastuttavia yhteistyön muotoja. Professorit olivat myös yhtä mieltä siitä, että yhteiskunnallisia ongelmia ei ratkaista yksinomaan teknologisilla innovaatioilla, vaan myös ihmistieteiden ammattilaisille riittää kysyntää.

PEKKA METSO: ”HEI LÄHDETTÄISIINKÖ TEKEMÄÄN YHTEISTYÖTÄ”

Itä-Suomen yliopistossa teologiaa tutkitaan ja opetetaan filosofisen tiedekunnan teologian osastolla. Teologisia opintoja tarjoavista korkeakouluista Itä-Suomen on nuorin: teologian opetus alkoi vuonna 1988, jolloin ortodoksinen pappisseminaari siirtyi Kuopiosta Joensuuhun. Joensuun yliopisto ja Kuopion yliopisto yhdistyi-

¹ Terhi Utrianen ajatuksia tutkimuksesta voi lukea haastattelusta, joka ilmestyi hänen 60-vuotispäivänsä kunniaksi laaditussa *Approaching Religion* -julkaisussa (3/2022), <https://journal.fi/ar/article/download/121757/73097>.

vät Itä-Suomen yliopistoksi vuonna 2010. Teologian alalla yliopisto tunnetaan edelleen erityisesti ortodoksisesta teologiasta, sillä se on ainoa suomalainen korkeakoulu, jossa suoritettu tutkinto mahdollistaa toimimaan suoraan ortodoksisen kirkon pappina tai kanttorina. Ortodoksisen teologian lisäksi Itä-Suomen yliopistossa opetetaan myös läntistä teologiaa.

Pekka Metso aloitti vuonna 1994 perusopintonsa Joensuun yliopistossa. Hän onkin seurannut aitiopaikalta, miten alkuun vahvasti pappis- ja kanttorikoulutukseen painottunut laitos on kehittynyt vuosien varrella tuotteliaaksi ja omaleimaiseksi tutkimusyksiköksi. Kaikki Metson omat opettajat eivät olleet koulutautuneet nimenomaan tutkijoiksi. Vaikkei tutkimusta alussakaan vähätelty, heijastui opetuksessa ajatus ortodoksisen kirkolliseen työelämään koulutautumisesta. Muutos entiseen on selvä. Nykyään teologinen osasto on aiempaa laaja-alaisempi ja orientoitunut ensisijaisesti tutkimukseen.

Vaikka teologian osasto on pienehkö ja nuori, tehdään siellä tutkimusta intensiivisesti. Metso muistuttaa, miten henkilömäärään suhteutettuna teologisen tutkimuksen yksikkö on filosofisen tiedekunnan tuottavin yksikkö tutkimustuotoksessa mitattuna. Koko yliopiston tasolla yksikkö kuuluu tutkimuksen tuotteliaisuudessa kärkikolmikkoon.

Yliopiston nuori ikä ilmenee ketteryytenä ja kykyinä reagoida nopeasti ympäröivään maailmaan. Matala hierarkia luo hyvän työilmapiirin, joka näkyy yksikön käytävillä monin eri tavoin. Itä-Suomen yliopistolla onkin Metson mukaan hyvä maine juuri siksi, että pienessä yksikössä on mahdollista tehdä nopeasti muutoksia. Perinteet eivät velvoita tekemään asioita tietyllä tavalla. Organisaation aktiivisuus ja notkeus näkyvät esimerkiksi siinä, että Itä-Suomen yliopistossa on parhaillaan käynnissä paljon pilottihankkeita.

Pekka Metso on omassa työssään keskittynyt tutkimaan erityisesti suomalaisia ortodokseja. Hänen viimeaikaisissa kirjoituksissaan ovat nousseet esiin yhteiskunnallisesti akuutit kysymykset, kuten Ukrainan sodan heijastuminen suomalaisiin kirkollisiin reaktioihin ja korona-

pandemian vaikutukset ortodoksien kokemuksiin hengellisyydestä. Ajan henki välittyy myös Metson tavasta tehdä tutkimusta. Viime vuosien aikana Metso on tietoisesti pyrkinyt monitieteiseen tutkimukseen, mikä näkyy lisääntyneenä yhteistyönä eri alojen tutkijoiden kanssa. Metso kertoo julkaisevansa nykyään lähes pelkästään yhteisartikkeleita. Piakkoin ilmestyvässä ekumeeniaa ja sotatieteitä hyödyntävässä artikkelissaan Metso työskenteli yhdessä sotatieteistä väitelleen Petteri Lalun kanssa. Kanssakirjoittajia on löytynyt myös sosiaalisesta mediasta. Hän on voinut suorasukaisesti kysyä keskustelukumppaneitaan, lähettäisiinkö tekemään yhteistyötä. Metso kuvaa tutkimuksessa tapahtunutta muutosta innostuneesti:

Teologia on perinteisesti ollut monografia-painotteinen, yksinäisten puurtajien ala. Tässä suhteessa on tapahtunut iso muutos viime vuosina kohti monitieteisyyttä ja yhteistyötä. Nyky aika mahdollistaa yhteistyökuvioiden syntymisen melko kevyesti, enkä ole edes tavannut kasvokain kaikkia niitä, joiden kanssa olen kirjoittanut artikkeleita. Olen esimerkiksi Twitteristä rekrytoinut pari kirjoittajaa yhteisartikkeleihin.

KATJA VALASKIVI: ”USKONTOA JA MEDIAA YHDISTÄVÄT TUNTEET”

Helsingin yliopiston ensimmäisenä uskonnon- ja mediatutkimuksen professorina syksyllä aloittanut Katja Valaskivi ei ole aiemmin työskennellyt teologisessa tiedekunnassa. Valaskiven tausta on yhteiskuntatieteissä ja erityisesti mediatutkimuksessa. Hän on kuitenkin aina ollut kiinnostunut pohtimaan, miten ihmiset muodostavat yhteenkuuluvuutta erilaisten uskomusten, maailmankuvien ja ideologioiden kautta. Valaskiven työhistoria on dynaaminen ja moni-ilmeinen: hän on aiemmin johtanut esimerkiksi Suomen Japanin instituuttia Tokiossa ja Tampereen yliopiston journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskusta (Comet). Moniulotteisuus näkyy tälläkin hetkellä Valaskiven työnkuvassa, sillä puolet hänen palkastaan tulee Helsingin yliopiston humanistis-yhteiskuntatieteellisestä instituutis-

ta (HSSH), jossa hän työskentelee datafikaation tutkimusohjelman yhtenä ohjelmajohtajana.

Valaskiven tämänhetkisiin tutkimuskohteisiin ja opetusteemoihin kuuluvat julkisessa keskustelussa pinnalla olevat aiheet, kuten uskonnollinen populismi mediassa, salaliittoteorioiden leviämisen verkostot, teknologia ja ilmastonmuutos. Tällä hetkellä Valaskiveä kiinnostaa erityisesti uskonnon dataistuminen yhteiskunnassa:

Minua kiinnostaa arkipäiväisen elämämme muuttuminen dataksi. Parhaillaan keskitymme väitöskirjatutkija Anton Bergin kanssa analysoimaan kaupallisten, kaikkien käytettävissä olevien kuvantunnistusohjelmien tapoja tunnistaa kuvista uskonto.

Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan juuret ulottuvat 1600-luvulle ja tiedekunta on kansainvälisessäkin mittakaavassa melko suuri. Valaskivi pitää uutta työympäristöään jännittävänä, sillä hänen tutkimuksensa ei ole tyypillistä teologista tutkimusta. Hän on kuitenkin löytänyt jo yhteisiä tutkimusintressejä teologiensa kanssa. Erityisen kiinnostunut hän on kehittämään hankkeita, joissa tutkitaan tunteiden ja uskonnon välisiä yhtymäkohtia hyödyntämällä eri teologisten oppiaineiden tarjoamia näkökulmia. Tunteet ovat nykyisen mediamaailman keskeinen käyttövoima, ja samalla ihmisyyteen kuuluva elementti, jonka tietyt mekanismit eivät ole muuttuneet tuhansissakaan vuosissa.

Uskonto- ja mediatutkimus on Yhdysvalloissa viime vuosikymmenten aikana syntyensä saanut uusi tutkimusala, joka on vähitellen kehittynyt itsenäiseksi tutkimusyhteisöksi. Suomalaisille tutkijoille pohjoismainen yhteistyö on ollut merkittävää. Pohjoismaissa on jo 2000-luvun alusta asti ollut tiivis uskonnon- ja mediatutkimuksen verkosto. Verkosto on vaikuttanut siihen, että kansainvälisessä mediatutkimuksessa esiintyvä uskontojen medioitumista kuvaava käsite ”mediatization” valtavirtaistui kymmenisen vuotta sitten pohjoismaisessa ja sittemmin myös anglo-amerikkalaisessa tutkimuskeskustelussa.

Mediatutkimus eroaa perinteisistä teologisista oppiaineista liikkumalla nopeasti yhteis-

kunnallisten muutosten ja kehityksen mukana. Valaskivi toteaa, miten esimerkiksi digitalisaatio alkaa jo olla vanhentunut käsite, koska lähes koko yhteiskuntamme on jo tavalla tai toisella digitalisoitunut. Nopeus haastaa tutkijat pysyttelemään valppaana. Ajankohtaisiin tutkimuskysymyksiin kuuluu esimerkiksi se, miten dataistuminen ja algoritmit luovat todellisuuttamme – myös uskontoja.

Valaskivi muistuttaa, miten voimakkaasti yhteiskunnan ymmärtäminen ja sosiaalinen todellisuus sekä uskonnolliset ilmiöt rakentuvat mediavälitteisesti. Samalla kun me käytämme algoritmeja, käyttävät ne meitä keräämällä meistä tietoa, ja sen perusteella rakentavat käsitystämme siitä, ketkä ympärillämme ovat samanlaisia ja ketkä erilaisia.

PÄIVI SALMESVUORI:
”TEHDÄÄN TÄSTÄ SUOMEN OXFORD!”

Katja Valaskivi tutkii nykyhetken mediaa, mutta kirkkohistorian professorin tulee hallita suurpiirteisesti viimeiset kaksituhatta vuotta kristinuskon historiaa. Åbo Akademin tuore kirkkohistorian professori Päivi Salmesvuori ottaa innostuneena tulevan haasteen vastaan. Hänen ominta alaansa ovat keskiajantutkimus ja 1800–1900-luvun tutkimus. Erityisesti hän on ollut kiinnostunut tutkimaan myötätunnon merkitystä myöhäiskeskiajalla sekä myötätunnon, kristillisen ihmiskäsityksen ja sukupuolen välisiä yhtymäkohtia. Salmesvuori on omassa tutkimuksessaan pohtinut paljon historiatieteiden metodologisia kysymyksiä ja käyttää mielellään erilaisia teoreettisia malleja selittämään ja kuvaamaan historiallisia tekstejä. Salmesvuori kertoo, miten häntä kiehtoo ajatus kulttuurisesta laahautumasta. Kulttuurinen laahautuminen tarkoittaa käsitysten siirtymistä sukupolvilta toisille. Joskus laahautuminen voi olla vuosisatoja vanhaa. Hyvä esimerkki kulttuurisesta laahautumisesta on yksipuolinen ja binääri ihmiskäsitys, joka ilmenee jo Vanhan testamentin luomiskertomuksissa ja vaikuttaa edelleen.

Salmesvuori ei ole aiemmin työskennellyt Åbo Akademiassa. Vaikka hän ei puhu äidinkielenään ruotsia, hän opettaa silti sujuvasti ruotsin kielel-

lä, jonka hän opetteli perusteellisesti ollessaan nuorena kesäisin töissä Ruotsissa. Myöhemmin asuessaan vuoden Ruotsissa Salmesvuori ymmärsi, että kielen hallinta on ainoa tapa integroitua kunnolla työyhteisöön ja yhteiskuntaan. Nyt hän kiittää nuorta itseään pitkäjänteisyydestä ruotsin kielen tankkaamisessa – ilman sitä hän ei välttämättä olisi nykyisessä asemassaan. Salmesvuori onkin itse vankasti sitoutunut käyttämään ruotsia opetuksessa, tutkimuksessa ja hallinnossa. Mikäli suomen kielelle annettaisiin paljon tilaa, Åbo Akademin ainutlaatuinen identiteetti voisi heiketä ja riskinä olisi sulauttaminen Turun yliopistoon.

Åbo Akademiassa toimi itsenäinen teologinen tiedekunta vuosina 1924–2010, mutta hallintouudistuksen jälkeen tiedekunta lakkautettiin ja teologiaa opiskellaan nyt yhdistetyssä humanististen tieteiden, psykologian ja teologian tiedekunnassa. Yliopisto on kooltaan pieni, mutta tutkimuksen ja opetuksen resurssit eivät vaikuta olevan erityisen niukat, ehkä jopa päinvastoin. Salmesvuoren mukaan yliopiston pienen koon takia opettajilla ja oppilailla on mahdollisuus paljon tiiviimpään vuorovaikutukseen kuin esimerkiksi Helsingin yliopistossa:

Se aika, joka minulla täällä on annettavana opiskelijoille, on aivan eri luokkaa kuin Helsingissä. Mahdollisuudet keskusteluihin ja palautteen antamiseen ovat aivan loistavat. Olenkin sanonut, että tehdään tästä Suomen Oxford. Täällä on edellytykset aivan samanlaiseen työskentelyyn.

Turussa on poikkeuksellisen hyvät mahdollisuudet teologian opiskelulle ja tutkimukselle. Salmesvuori nostaa esille Polin-instituutin, joka rahoittaa teologista tutkimusta ainutlaatuisella tavalla. 1930-luvulla annetun testamenttilahjoituksen turvin perustetulla tutkimusinstituutilla on kevyt byrokratia ja kattavat resurssit, jotka on korvamerkitty teologiselle tutkimukselle Åbo Akademiassa.

Salmesvuori on samaa mieltä Pekka Metson ja Katja Valaskiven kanssa tieteidenvälisyyden merkityksestä teologian ja uskonnontutkimuksen aloilla. Hän on hiljattain ollut mukana kirjoitta-

massa kokemuksistaan tieteidenvälisten tutkielmien ohjauksesta ja arvioinnista. Kirkkohistorian oppiainetta hän haastaa arvioimaan omia metodejaan ja avautumaan uusien aiheiden äärelle. Salmesvuori muistuttaa esimerkiksi, miten eletyn uskonnon näkökulma lisää ymmärrystämme historiasta ja sen eri ilmiöistä – kristinuskon historia on paljon muutakin kuin piispat ja kuninkaat.

TEOLOGIAN ASEMA SUOMALAISESSA YLIOPISTOKOULUTUKSESSA

Minkälaisena uudet professorit näkevät oman yliopistonsa suhteessa suomalaiseen tiedekenttään? Etelän kasvukeskuksista katsottuna Joensuu saattaa näyttäytyä syrjäisenä periferiana, mutta Pekka Metso pitää yliopistonsa maantieteellistä asemaa myös vahvuutena. Kuopiossa ja Joensuussa operoiva Itä-Suomen yliopisto vaikuttaa melko laajalla maantieteellisellä alueella ja monitieteisyys toteutuu yliopistossa luontevasti. Hallinto ei näyttäydy hierarkkisena rakenteena, ja rehtorin kanssa on helppo mennä juttusille. Metso viihtyy omassa yliopistossaan, jonka keskeisenä vetovoimatekijänä hän pitää työhyvinvointia.

Turussa ja Helsingissä työskentelevät uudet professorit kiinnittävät huomiota yliopistoissaan muihin haasteisiin ja vetovoimatekijöihin. Salmesvuori huomauttaa, miten yhdessä yliopistossa ei voi tehdä tutkimusta kaikesta ja varsinkin pienemmät yliopistot voivat hyötyä keskittymisestä tutkimuksen erityisteemoihin. Åbo Akademi onkin profiloitunut vähemmistötutkimukseen. Kielipoliittisista syistä kumpuava painotus tuo Åbo Akademin tutkimukseen ja opetukseen näkökulmia, joita ei yhtä tavoitteellisesti ja strategiatasolla asti tuoda esille muissa Suomen korkeakouluissa. Salmesvuori muistuttaa, miten yliopiston ei välttämättä tarvitse olla iso ollakseen vaikuttava.

Valaskivi arvostaa Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan visionääristä otetta uusiin tutkimusaloihin. Jo vuonna 2016 Helsingin yliopiston hakiessa Profiz-rahoitusta, eli Suomen Akatemian toisen kierroksen profiloitumishoitusta, uskonto ja digitalisaatio nousivat esiin. Uskonnon ja digitaalisen maailman yhdistävä tutkimus nimettiin yliopiston strategian mukaiseksi tutkimukselliseksi painopistealueeksi.

Uskonnon- ja mediatutkimuksen professori onkin Valaskiven mukaan ainutlaatuinen, eikä hän tunne ketään samalla tittelillä toimivaa professoria. Helsingin yliopisto on uskonnon ja mediatutkimuksen yhdistävän tutkimuksen kansainvälinen edelläkävijä.

Uusilla professoreilla on vankka tuntemus omien tutkimusalojensa perinteistä ja läheinen kosketus teologian ja uskonnontutkimuksen nykytilanteeseen yliopistoissaan. Mutta minkälaisena kolme professoria eri teologian ja uskonnontutkimuksen aloilta näkevät teologian ja uskonnontutkimuksen merkityksen tulevaisuudessa? Taloudelliset realiteetit ja korkeakoulupolitiikka nousevat haastattelussa keskeiseen rooliin. Kova kilpailu tutkimusrahoista pakottaa tutkijoita jatkuvasti pohtimaan teologian ja uskonnontutkimuksen roolia yhteiskunnassa sekä kommunikoidaan sen tärkeydestä.

Valaskivi identifioi itsensä ensisijaisesti yhteiskuntatieteilijäksi eikä teologiksi, minkä vuoksi hänen on helppo ottaa etäisyyttä teologisen tiedekunnan perinteiseen rooliin kouluttaa asiantuntijoita kirkollisiin tehtäviin. Valaskiven omina tutkimuskohteina ovat media ja digitaalisiaatio, joiden tutkimuksellista merkitystä ei tarvitse juuri nykyaikana perustella. Valaskivi pohtii, miten historiallisesti tiettyyn professioon kytköksissä oleva ala vaatii uudelleenarvioitumista yhteiskunnassa. Tämä kysymys on ilmeinen haaste pappien koulutuksessa, kun kirkon merkitys väistämättä vähenee. Teologia ei toki ole ainoa ala, joka kohtaa haasteita muuttuvassa yhteiskunnassa.

Myös Salmesvuori pitää teologiaa latautuneena terminä kirkkoon kietoutuneen historiansa vuoksi. Hän on huomannut, että opiskelijoiden on joskus helpompi omaksua vaikkapa ”uskonnon asiantuntijan” kuin teologin identiteetti. Salmesvuori kuitenkin uskoo teologian ja uskonnontutkimuksen merkitykseen tulevaisuudessakin, sillä uskonnollinen monimuotoistuminen kasvattaa tarvetta asiantuntijoille, jotka ymmärtävät monipuolisesti erilaisia teologisia ja uskonnollisia sisältöjä. Salmesvuori huomauttaa, miten maahanmuuton ja uudenlaisten hengellisten yhteisöjen yleistyessä uskonnon asiantuntijoille on

kysyntää. Sekularisaatioteoria on osoittautunut paikkansapitämättömäksi: uskonnot eivät olekaan häviämässä maallistuvista ja moderneista yhteiskunnista.

Pekka Metso toivoo näkevänsä tulevaisuudessa lisää teologisten tutkimusyksikköjen välistä yhteistyötä. Kaikilla on omat selkeät profiilinsa, mikä tarjoaa hyvän lähtökohdan rakentaa uusia tutkimushankkeita, joissa tutkimusyksiköt voivat näyttää omaa erityisosaamistaan. Yhteistyö vahvistaisi teologisen tutkimuksen merkitystä ja mahdollistaisi uudet tutkimukselliset avaukset. Käytännöllisen teologian professori korostaa, miten teologian ja uskonnontutkimuksen tulevaisuus on tutkimuksessa, joka ankkuroituu ajankohtaisiin ilmiöihin:

Teologian pitää kyetä osoittamaan relevanssinsa yhteiskunnallisten kysymysten tulkitsijana. Isossa roolissa on ylipäätään pehmeiden tieteiden merkityksen kommunikointi suurten yhteiskunnallisten kriisien ja ongelmien ratkaisemisessa. Sotaa, energiakriisiä tai ilmastonmuutosta ei ratkaista pelkästään teknologian avulla, vaan myös ihmistieteet antavat vastauksia niiden herättämiin kysymyksiin. Juuri ihmiset ja ihmisyhteisöt kokevat nämä kaikki kriisit, joten ihmiskokemusta ei voi jättää huomiotta tässä kompleksisessä maailmassa.

VIHDON TYÖRAUHAA

Professori on yliopiston korkein opetus- ja tutkimustehtävä. Professorin työ koostuu tutkimuksesta, opetuksesta, tutkielmien ja väitöskirjojen ohjaamisesta, hallinnollisista tehtävistä, kuten pääsykokeiden suunnittelusta ja opetus suunnitelmien laatimisesta, sekä erilaisista akateemisista velvoitteista, kuten artikkeleiden vertaisarvioinneista. Työvuotta rytmittävät pitkälti kurssit ja seminaarit. Työnkuva on siis silppuista, mutta professorin asema tuo merkittävää vaikutusvaltaa siihen, minkälaista tutkimusta yliopistolla tehdään.

Tie professoriksi on pitkä ja sisältää usein lukuisia määräaikaista työsuhteita, aikaa vieviä rahoitushakuja ja rikkonaisen työhistorian.

Ennen professuuri oli virka, mutta vuoden 2010 yliopistolain uudistuksesta asti professorit ovat toimineet työsuhteissa. Muutokset professorien työsuhteissa ovat tuoneet toisaalta joustavuutta professuurien täyttöön, mutta toisaalta myös muutosalttiutta ja epävarmuutta työsuhteisiin.

Kaikki kolme haastateltavaa toivovat professuurin tuovan rauhaa tutkimukseen. Valaskivi ja Metso etenivät professoreiksi niin kutsutun tenure trackin eli vakinaistamispolun kautta, joka on myös Suomessa yleistymässä oleva tapa nousta professoriksi tiettyjen välivaiheiden kautta. Näin ollen heidän työtehtävissään ei ole käytännön tasolla tapahtunut dramaattista muutosta heidän siirtyessään apulaisprofessorista professoriksi. Salmesvuori nimitettiin tehtäväänsä Helsingin yliopiston kirkkohistorian määräämiskäytännön mukaisesti. Salmesvuori onkin huojentunut siitä, miten professuuri tuo vihdoin vapauden tehdä rauhassa akateemista työtä sen kaikessa rikkaudessaan. Vaikka Salmesvuori kokee saavansa lisää henkilökohtaista tilaa tutkimukselleen, hän korostaa, miten akateemisessa maailmassa kaikki tapahtuu vuorovaikutuksessa opiskelijoiden, jatko-opiskelijoiden ja kollegoiden kanssa. Salmesvuori haluaa rohkaista akateemisen maailman haasteiden kanssa kipuilevia ja auttaa ympärillään olevia löytämään omat vahvuutensa:

Odotan, että saan tehdä rauhassa tätä työtä, innostua itse ja innostaa muita. Vaikka sana on kauhea, haluaisin vahvistaa opiskelijoiden ja kollegoiden itsepystyvyyssuskomusta. Että he luottaisivat itseensä ja uskoisivat osaavansa ratkoa ongelmia.

Katja Valaskiven kommentti paljastaa, miten tutkijoiden arviot tulevan rahoituksen saamisesta väijäämättä myös ohjaavat tutkimuksen suuntautumista:

Eniten toivoisin, että voisin tutkia sitä, minkä katson olevan aidosti tarpeellista tutkia – enkä ensisijaisesti tekisi tutkimusta sillä ajatuksella, että mikä hanke saattaisi mennä läpi rahoitushaussa. Sellaista urani on ollut tähän mennessä.

Tutkimusalansa ensimmäisenä professorina Suomessa Valaskivi toivoo voivansa auttaa nuorempia tutkijoita sekä lisätä uskontoon ja digitaalisaatioon liittyvien teemojen yhteiskunnallista keskustelua. Valaskivi näkee teologisen tutkimuksen kulkevan ylipäättään uusien aiheiden pariin ja aiempaa monitieteisempään suuntaan. Teologian tutkijoiden tulee kyetä hallitsemaan tutkimusmenetelmiä, joita hyödynnetään digitaalisena syntyneiden aineistojen analyyseissa. Uusien aiheiden tutkimus ja monitieteisyys johtavat entistä kiinteämpiin yhteistyökuvioihin muiden alojen tieteilijöiden kanssa. Erityisesti koodaamisen hallitsevien asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää. Valaskivi korostaa sitä, miten tutkimusryhmässä työskentelyn taidot ovat hänen tutkimusalallaan olennaisia ja ne tulevat tulevaisuudessa korostumaan entisestään.

Myös Pekka Metso pyrkii oman professuurinsa myötä löytämään yhteistyökuvioita jatkuvasti uusilta tutkimusalueilta. Häntä kiinnostaa myös kansainvälistyminen:

Yhteyksiä avautuu jatkuvasti lisää, kun kerran lähtee yhteiskirjoittamisen tielle. Toivon, että löydän uusia, yllättäviäkin yhteistyökuvioita, ja että löytäisin aina uusille tutkimusalueille. Ja toki toivon, että vuosien verkostoituminen kantaisi hedelmää ja tuottaisi yliopistonkin arvostamaa ulkopuolista rahoitusta, myös kansainvälistä sellaista.

PALVELUAMMATISSA

Uudet teologian professorit ovat omien tutkimusalojensa huippuasiantuntijoita. Heiltä odotetaan myös kykyä johtaa, verkostoitua ja tehdä tiimityötä. Professorit korostavatkin haastattelussa, että työtä tehdään omalla persoonalla. Minkälaisia professoreita kolmesta haastateltavastamme kuoriutuu heidän omien arvioidensa mukaan? Metso korostaa vuorovaikutuksen ja muiden auttamisen merkitystä, ja toivoo ennen kaikkea hyödyttävänsä tiedeyhteisöä omalla työllään:

Toivon, että pysyn omana itsenäni. Substansipuolella toivon pystyväni jatkamaan sellaista

mielekästä tutkimusta, joka hyödyttää omaa yliopistoani ja myös laajemmin tiedeyhteisöä. Haluaisin parhaani mukaan auttaa tutkijoita pyrkimyksissään. Etten olisi tukko millekään ja kenenkään hyvälle.

Metso kokee tärkeänä lojaaliuden työnantajaansa kohtaan. Ortodoksinen teologia on marginaalinen tutkimusala, joka ei tyypillisesti vedä puoleensa suuria tutkimusrahoja. Marginaalisuus on selvä kipukohta Metson edustamalle ortodoksiselle käytännölliselle teologialle. Vaikka tutkimuksen merkitystä ei arvioitaisikaan pelkästään rahan perusteella, tutkimusrahoituksen saaminen on myös ulkopuolelle signaali alan merkityksestä ja tarpeellisuudesta. Metso kertookin toivovansa, että ortodoksisen teologian tutkimus pystyisi ominaislaatuunsa säilyttäen hyödyttämään yliopistoa myös taloudellisesti.

Salmesvuoren akateemisia esikuvia yhdistää ”pönöttämättömyys” ja muiden palvelemisen eetos. Hän näkee professuurin palveluammattina. Salmesvuori haluaa olla kannustava ja innostava ja edistää myös omia tutkimusmissioitaan. Nautintoa tuovat jopa hallinnolliset tehtävät, kunhan ne eivät täytä kalenteria kauttaaltaan. Hallintotyö antaa Salmesvuoren mukaan tärkeää vastapainoa tutkimukseen:

Tutkimustyössä on itsensä kanssa jatkuvasti ikään kuin peilin edessä ja huijarisyndrooma tuntuu läpäisevän koko yliopistomaailman, mielestäni ihan turhaan. Hallinnollisissa tehtävissä, kun on hyviä tiimejä ja yhteistyö soljuu, on ihaana löytää niin opiskelijoiden kuin kollegoiden ongelmiin ratkaisut yhdessä pähkäillen.

Myös Valaskiven mukaan akateemiseen työhön kuuluu jatkuva omien ratkaisujen pohtiminen ja uudelleenarviointi. Professorina hän haluaisi olla yksi niistä nuorille tutkijoille elintärkeistä hahmoista, jotka välittävät eteenpäin hiljaista tietoa akateemisessa maailmassa etenemisestä, kuten rahoitusviidakoista selviämisestä. Useita vuosia akateemista maailmaa katselleena Valaskivelle on kertynyt tietoa, joka ei välttämättä vaikuta tieltä tai jota ei löydy virallisista dokumenteista:

Pyrin avaamaan parhaani mukaan ihmisille ajattelun ja tiedossa liikkumisen maailmaa, siellä kellumista. Konkreettisemmalla tasolla auttaminen voi olla esimerkiksi sitä, että sanoo nuorille ääneen, kuinka sekava akateeminen maailma voi olla ja kuinka sattumanvaraista eteneminen siellä välillä on. Tällä voi olla monelle valtavan suuri merkitys.

Uudet professorit aloittavat työssään ajankohtana, jota värittävät vuosikymmen sitten kaukaisilta tuntuneet uhkakuvat, kuten globaali pandemia tai sota Euroopassa. Yhteiskunnalliset kriisit kietoutuvat monin eri tavoin myös uskontoihin ja näkyvät uskonnollisen ajattelun ja uskonnollisten käytänteiden muutoksissa. Nykyajan erityispiirteitä ei voi myöskään ymmärtää ilman historiallisen tutkimuksen tarjoamaa tietoa. Ajankohtaiseen keskusteluun vaikuttaminen uutta tietoa tuottamalla ja jakamalla on uusille teologian ja uskonnontutkimuksen professoreille luontainen osa työnkuva. Kaikki toivovatkin tahoillaan kykenevänsä edistämään teologian ja uskonnontutkimuksen tutkimusta ja opetusta omissa yliopistoissaan sekä lisäämään uskontoon liittyvien kysymysten ymmärrystä monimutkaisessa ja moniarvoisessa maailmassa.

TM, KTM Johanna Salovaara on Teologisen Julkaisuseuran sihteeri ja viestinnän freelancer.

- johanna.salovaara@helsinki.fi

TT Ritva Palmén on *Teologisen Aikakauskirjan* toimittaja, uskonnonfilosofian dosentti ja akatemiaututkija Helsingin yliopistossa.

- ritva.palmen@helsinki.fi

Keitä uudet professorit pitävät akateemisinä esikuvinaan? Otteita haastatteluvideoista voit katsoa *Teologisen Aikakauskirjan* verkkosivuilla osoitteessa www.tatt.fi → **ajankohtaista**.